

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
Nyelvtudományi Doktori Iskola
Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program

Juhász Valéria

**Egy internetes honlap, az iwiw szegedi felhasználóinak szociolingvisztikai
vizsgálata, különös tekintettel
a nemre és a korra**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Témavezető: Dr. Schleicher Nóra

Pécs, 2007.

Bevezetés

A dolgozat címéből látható, hogy a téma többszörösen interdiszciplináris. Igényli a számítógépes kommunikációból származó nyelvi jellegzetességek ismeretét, amivel Magyarországon eddig főként csak a nyelvművelői szakirodalomban lehetett találkozni. Szükséges hozzá a dzsendernyelvészeti elméletek és kutatások ismerete, a kettő határterületén keletkező internetes dzsendernyelvészeti szakirodalom feltárása, továbbá a szociolingvisztikai kutatások eredményeinek felhasználása. Ezenkívül célszerű ismerni valamelyest a nemekre jellemző nonverbális kommunikációs kutatások eredményeit is.

Az internetes nyelvhasználati kutatások már a vizsgálatok megkezdésekor általában azzal a hátránnyal indulnak, hogy nehezen biztosítható a megfelelő reprezentativitás, így a korpuszok szociolingvisztikai korrelációs vizsgálatokra csak korlátozottan alkalmasak. Az általam vizsgált kapcsolathálózati honlap, az iwiw tartalmaz nemre, korra vonatkozó adatokat, mely alapján sikerült egy ezerfős mintát összeállítanom a nyelvi jellegzetességek vizsgálatához.

A magyar szakirodalomban eddig még nem olvastam olyan kutatásról, mely az internetes nyelvhasználati jellegzetességeket korrelációba állította a nemmel és a korral. Én munkámban erre tettem kísérletet.

A disszertáció témája

Doktori értekezésem alaptémája a nem és nyelvhasználat kérdésének vizsgálata a számítógép általi kommunikációban. Az internetes kommunikáció nyelvi sajátosságainak feltérképezése és további szociolingvisztikai szemléletű vizsgálata feltárhatja a társadalom különböző csoportjainak nyelvhasználati jellegzetességeit és preferenciáit a számítógépes nyelvhasználatra vonatkozóan.

Dolgozatomban azt a célt tűztem ki, hogy megvizsgáljam egy szociológiai adatokkal ellátott kapcsolathálózati honlap, az iwiw nyelvi jellegzetességeit, és bemutassam az elsősorban nemre és korra jellemző nyelvhasználati stratégiákat. A nemre és korra vonatkozó nyelvhasználat kutatását az iwiwen a Szegedre bejelentkezett adatközlőkre szűkítettem le, és kvótás adatgyűjtéssel reprezentatív értékű mintavételi eljárást alkalmaztam. Az adatlap egyéb jellegzetességeken túl (elérhetőségek, képek, videofelvételek közzlése stb.) tartalmaz iskolai végzettségre és párkapcsolati státuszra vonatkozó adatokat is, melyek mentén szintén megállapíthatók nyelvhasználati korrelációk.

A kapcsolathálózati honlapban rejlő elemzési lehetőség – az internetes kommunikációs sajátosságokon túl – az, hogy a felhasználók az adatalapon a „magamról” és szabadidőről szóló rész kitöltésével énbemutatókat fogalmaznak meg, melyek szövegei szintén vizsgálhatók a nem és nyelvhasználati kutatásokba illeszkedően. Az önreprezentációk elemzése alkalmat nyújtott arra, hogy megfigyeljem ezeken az adatlapokon a nemekhez kapcsolódó sztereotipikus beszédtemák előkerülését. Olyan „nőies” beszédtemák felbukkanására gondoltam, mint család, háztartás és kapcsolatok, és olyan „férfias” témákra gondoltam, mint munka, sport, kocsik és számítógép. Az énbemutatók beszédtemáinál alapvetően meghatározó az életkor is, ezért a beszédtemákat az életkor alapján is megvizsgáltam, valamint e megfigyelésbe bevontam az iskolai végzettséget és a párkapcsolati státuszra vonatkozó változókat is.

Az internetes dzsender-nyelvhasználati kutatások jelentős többsége a differencia hipotézis keretében végzi vizsgálatait (vö.: Baron 2006, Baym 1996, Herring 2003, Herring-Paolillo 2006, Kaplan-Farrell 1994, Kramarae-Taylor 1993, Matheson 1991, Savicki et al. 1996 stb.). A nemre vonatkozó kvótás mintavételi eljárásom feltételezi, hogy a disszertáció kérdésfeltevése a nemek nyelvhasználatára vonatkozóan a nemek közti nyelvhasználati különbségekre helyezi a hangsúlyt, azaz a mentén vizsgálódik, hogy a férfiaknak és a nőknek vannak olyan nyelvhasználati markerei, amelyek által egyben nemüket is reprezentálják. Az eddigi legtöbb kutatástól eltérően e dzsendernyelvészeti vizsgálat nem a beszédprodukción vizsgálja, hanem a nemek nyelvhasználati sajátosságait az írásbeli kommunikációs jellemzők alapján. A nem és kor alapján megállapított jellemzők a továbbiakban kiindulópontul szolgálhatnak egyéni identitáskonstrukciók elemzéséhez

A disszertáció felépítése

A dolgozat szerkezetét hét nagyobb egységre osztottam. Az elsőben áttekintem az internetkutatások által feltárt nyelvhasználati jellegzetességeket a különböző műfajokból kiindulva, úgymint a blog, az ímé, a fórum, a cset és az IM, azaz instant message (MSN, ICQ). A második fejezetben felvázolom a nemekkel kapcsolatos nyelvhasználati kutatások múltját és jelenét, ezen belül kitérek az esszencialista, dzsenderista és adzsenderista elméletekre. A nyelvhasználati jellegzetességeken túl egyéb interdiszciplinárisan folytatott vizsgálatokról is szólok, melyek elsősorban a nemek nonverbálisan megjelenő kommunikációs tulajdonságaira vonatkoznak, mert kutatásomban nemcsak írásbeli nyelvhasználati jellegzetességeket vizsgálok, hanem olyan közvetlen kommunikációra is

asszociáló jegyeket is, mint az emotikonok, betűhalmazok stb. A következő részben az előző kettő összefonódásából származó kutatási eredményekre térek ki, azaz a nemek nyelvhasználati jellegzetességeire az internetes kommunikációban. A negyedik egységben röviden foglalkozom a kutatási módszeremmel, a tartalomelemzés kvantitatív és kvalitatív eljárásainak jellemzőivel és a kettő kombinációjával, mivel nyelvészeti szakirodalomban erről nemigen lehet olvasni. Ehhez kapcsolódóan bemutatom az általam használt szövegelemző szoftvert, a MaxQDA-programot. Az ötödik szakaszban részletezem a mintavételi eljárást, a korpuszt és az elemzési egységeket. A hatodikban következik a kutatási eredmények kvantitatív és kvalitatív leírása. Ezen belül felvázolom az önmegjelenítési stratégiákat, a titulusválasztásokat, azt, hogy az adatközlők milyen nyelvek ismerőinek tüntették fel magukat, és ténylegesen milyen idegen nyelvi elemeket helyeztek el szövegeikben. Utána következik az adatlapon lévő kedvenc állatokra vonatkozó rész tanulságainak leírása, a durva nyelvi elemek előfordulásának elemzése; majd végül az internet nyelvhasználati sajátosságai közül az írásjelek, írásjel-többszörözések, a betűhalmazok, az emotikonok, a rövidítések használata, és végül az írásban is megjelenő hezitációs jelenségek. Az összegzésben eredményeimet nemre, korra, iskolai végzettségre és párkapcsolati státuszra vonatkozóan is összefoglalom, és ezek alapján megfogalmazom következtetéseimet.

Kutatási módszer, a korpusz

A disszertáció módszert leíró részében a tartalomelemzés legújabb irányvonalát követtem, azaz együttesen alkalmaztam a kvantitatív és kvalitatív módszert is a munka során. Az adatok mennyiségéből és a szociolingvisztikai megalapozottságú irányultságból következően az eredmények leírásánál nagyobb hangsúlyt kapott a statisztikai szignifikancia kimutatása, mert nézetem szerint a reprezentatív és szignifikáns adatok jobban megmutatják a nemre, korra és egyéb változókra vonatkozó társadalmi nyelvhasználati jellegzetességeket, markereket, mint a néhány adatból álló kvalitatív elemzések. Korpuszom erre alkalmas volt. Kvalitatív elemzést alkalmaztam a szignifikáns adatok megállapítása után az önreprezentációknál, a durva szavak férfias és nőies jelentésárnyalatainak elkülönítésénél, a mosolyszimbólumok funkcióinak vizsgálatakor, a betűhalmazoknál, a hezitációs jelenségek előfordulásánál, részleteztem, hogy a férfiak és nők milyen titulusokat írtak maguknak, majd ebből próbáltam következtetéseket megfogalmazni. A kvalitatív elemzések bármennyire körültekintőek is, magukban hordozzák az elemző szubjektív értékítéleteit, ezért megállapításaimat e téren magam is továbbgondolásra érdemesnek tartom.

Az 1000 egységből álló korpusz 512 női és 488 férfi adatközlő szövegeit tartalmazta. A 2005-ös szegedi statisztikai adatok alapján a 14–40 éves korú korra és nemre jellemző kvótamintás adatgyűjtést alkalmaztam, mely alapján az ezekre vonatkozó eredményeimet reprezentatívnak is tekintem a szegedi lakosokra vonatkozóan. Az adatgyűjtés nem volt véletlenszerű a tekintetben, hogy a nyelvi anyag biztosítása végett csak azokat emeltem be a korpuszba, akik kitöltötték a „magamról” szóló részt. Emiatt nem volt vizsgálható, hogy vajon bizonyos iwiw-használók miért nem töltötték ki ezt a részt, miért nem írtak magukról semmit, illetve az sem, hogy a férfiak vagy a nők „beszédesebbek-e” az önreprezentáció alkalmával. Az alábbi táblázatban látható, hogy a korpuszomba emeltem az iskolai végzettséget, a párkapcsolati státuszra vonatkozó információt (egyedülálló, házas, elvált vagy özvegy), hogy milyen nyelvtudással rendelkeznek az adatközlők az önbevallások alapján, milyen rangjuk van a társadalomban (pontosabban milyen írtak maguknak), van-e háziállatuk, mi a foglalkozásuk, illetve, hogy mit csinálnak szabadidejükben. A „magamról” szóló részt azért nem vettem bele a táblázatba, mert az, ahogy fentebb említettem, mindenkinél ki volt töltve a korpuszomban. Az adatokból látszik, hogy az adatlapok kitöltése opcionális, azaz nem mindenki töltötte ki ezeket a rovatokat.

Nem	iskolák				családi állapot	nyelvtudás	titulus	állatok	munka	szabadidő
	általános	középső	felső	nincs megadva						
férfi fő / %	13 / 3%	149 / 30%	279 / 57%	47 / 10%	419 / 86%	386 / 79%	141 / 29%	420 / 86%	455 / 93%	474 / 97%
nő fő / %	12 / 3%	150 / 29%	317 / 62%	33 / 6%	423 / 83%	388 / 76%	64 / 12,5%	450 / 88%	478 / 93%	492 / 96%

1. sz. táblázat: Az adatközlők adatlapon megadott válaszainak százalékos megoszlás

A számítógép által közvetített, új kommunikációs formák általános áttekintése

A disszertáció első fejezetében bemutatom a számítógépes kommunikáció (CMC = computer mediated communication) jellegzetes műfajait – a blogot, az ímélt, a fórumot a csetet és az IM-et (instant message) –, azok működését, funkcióját és nyelvhasználati jellegzetességeit azért, hogy az ezekben fellelt tipikus jegyeket kiválasztva elemezhessem a nemre és korra jellemző nyelvhasználati előfordulásukat a gyakoriságok, szignifikáns összefüggések alapján.

A számítógépes kommunikációban a műfajok alapvető megjelenési formáját az élőbeszéd és az írás tulajdonságaival vetik össze, és ezekre alapuló vizsgálatokkal igyekeznek meghatározni a számítógépes kommunikáció sajátosságait, valamint mindenkori normarendszerét. A kutatások eredményei alátámasztják, hogy ebben a modern

kommunikációs formában az írás és a beszéd jellegzetes határai összemosódnak, így ezt általában kevert műfajnak tartják (Baron 2000, Crystal 2001, Érsok 2006 stb.). Ez a kommunikációs forma elnevezéseiben is tükröződik. Az interneten történő kommunikációt *interactive written discourse*-nak (interaktív írott diskurzusnak), elektronikus diskurzusnak, *e-speak*nek (e-nyelv), oralizált írásbeliségnek, írott beszédnek, írott dialógusnak, virtuális írásbeliségnek stb. is nevezik (Bódi 2004, Crystal 2001, Érsok 2003, Kis 1997, Rosenau 2001, Sándor 2002, Wenz 1998 stb.).

A modern technikai eszközökben alkalmazott nyelvi megoldások oly' gyorsan hatnak egymásra, hogy a médium konvencionálisan íráshoz kötődő elemeit egyre inkább kezdik felváltani és/vagy kiegészíteni a spontán beszédre asszociáló jegyek. Ilyenek például a mosolyszimbólumok, a szavak konvencionális és nem konvencionális rövidítései, az angol szavak mássalhangzó-torlódásos írásmódja (thx), a betű- és számkombinációk (melyek az élőbeszéd időbeliségét próbálják utolérni írásban), a kiejtést tükröző szavak rögzítései, a szóismétlések (melyek helyett a konvencionális írásban inkább szinonimákat keresnek), az egybeírások (melyek a fluens beszédet juttatják eszünkbe), a hosszabb szavak helyett inkább rövidebbeket használnak, a beszélgető felek többször megszólítják egymást, épp mint az élőbeszédben. Írott formában is megjelennek szünetkitöltő, hezitációs elemek, töltelésszavak, a spontán beszéd dallamát, ritmusát előhívó betű- és írásjel-többszörözések, illetve a nem konvencionális központosítás vagy a központosítás elhagyása, a kis- és nagybetűsítések. Innovációnak minősül még például a csillagok vagy szóhelyettesítő szimbólumok alkalmazása, de jellemző a spontaneitásból adódó javítatlan elgépelések jelenléte is (Hård af Segerstad 2002). A felsorolt elemek a különböző számítógépes kommunikációs műfajokban más-más arányban jelennek meg. A műfajokat leginkább befolyásoló tényezőnek a szinkronitás foka bizonyult, ezenkívül azonban meghatározó még a kommunikálók közti viszony, a dialógusjelleg foka, az üzenetváltások elküldésének időhöz kötöttsége, a körülmény, a szituáció, melyben az üzenet megszületik, valamint a téma is. A leginkább a konvencionális írásbeliséget megtartó formája a weblapnak és a blognak van, melyek nem vagy csak kevéssé kötődnek a dialógusjelleghez; a legtöbb innováció a csetben, az IM-ben található, melyek a nagymértékű spontaneitásból és szinkrón jellegből adódnak.

A különböző műfajokban található jellegzetességek az *iwiw* honlapján több helyen fellelhetők, mert rendelkezik fórummal, üzenőfallyal, levélküldési szolgáltatással. Én azonban csak a profilokban található adatlapok nyelvi jellegzetességeit vizsgáltam, s ennek során a formálisnak mondható keretek között is megtaláltam a számítógépes kommunikáció innovációs elemeit.

A nem és nyelvhasználat elméleteinek, kutatásainak áttekintése

Kezdetekben az esszencialista szemlélet (Jespersen 1922) megerősítette a fennálló társadalmi rendszer stabilitását, azaz „igazolták”, hogy a nők tehetetlenek saját nyelvhasználatukat illetően, mert képességeik által determináltak, és alacsonyabb rendűek, mint a férfiak. Az emancipációs küzdelmek idejében újabb és újabb vizsgálatokat végeztek, hogy cáfolják a patriarchális rendszer nyelvhasználatban is megtestesülő létjogosultságát, azonban a dominanciamodell (Lakoff 1973) nem változtatta meg a korábbi elképzeléseket a nem, nyelvhasználat és státusz viszonyának összefüggésében. A „két kultúra” elképzelés (Maltz-Borker 1982, Tannen 1986, 1991) ugyan még mindig két dimenzióban ábrázolta a dzsenderlektusokat, amelyeket a társadalom maga alakít ki determinisztikus alapon, mégis a különbözőség elmélete egyenrangúbbnak kezdte láttatni a férfiak és nők nyelvhasználati szokásait. A nemmel összefüggésben feltárt nyelvi preferenciák leírásai nem láttatták részleteiben, hogy az egyén beszédében hogyan valósul meg az énkifejezés, és hogyan hozható ez összefüggésbe a dzsenderrel. A modern performancia és konstruktivista elképzelésen alapuló elméletek (Butler 1999) a bináris gondolkodás kötöttségét igyekeznek megszüntetni, hogy új utakat találjanak a nemi nyelvhasználati stratégiák magyarázatára, és elvezessenek egy komplexebb, toleráns szemlélet társadalmi kialakításához.

Az esszencialista elképzelés elfogadása (vö. Friedman 2006) és modern átértelmezése (azaz, hogy egyik nem sem alacsonyabb rendű a másiknál, hanem más) teret nyújt a szexus és a dzsender viszonyáról szóló dialógus megkezdésére. Az agyi struktúrák és a nyelvhasználati, illetve egyéb kognitív tevékenységek determinisztikus sajátosságait nem tárták fel teljesen, pontosabban ezeknek a kutatásoknak még csak a kezdetén tartunk.

A dzsenderkonstrukciós elmélet végletekig nyitott és komplex szemlélete ma már széles körben elfogadott, mert lehetőséget biztosít az egyén összetett értelmezésére és magyarázatára, mégis úgy vélem, hogy a bináris szemléletnek is megvan a helye a kutatásokban. A modern elméletek mellett nem tagadhatók a nemek társadalomhoz kötött nyelvhasználati preferenciái, így ezek kutatásának és a dzsenderkonstrukciós magyarázatokba való beépítésének megvan a létjogosultsága és jövőbeni kutatási tere is. A szociolingvisztikai kutatások által megállapított nyelvhasználati sajátosságok ismeretei hozzásegítenek olyan nyelvi elemek értékeléséhez, amelyek az ösztönös felismerésen túl rendszerben láttatják a nyelvhasználati jellemzők egymáshoz való viszonyulását. Ennek vizsgálati körébe illeszkednek a nemi és korcsoportra jellemző nyelvhasználati stratégiák kutatásai is.

Az internet- és dzsenderkutatások összefonódása

Az interneten folytatott nemekkel kapcsolatos kutatások foglalkoznak az álnevek vizsgálatával (Reid 1993), az internet nemeket érintő demokratizáló hatásának kérdésével, illetve ennek beszédaktusokban, stílusokban való megjelenésével (mint a közbevágások, a beszédtemák meghatározása, az agresszivitás megjelenése, a viccelődés formái, a bocsánatkérések vagy a versengő, illetve az egyetértést kereső beszélgetési mód vizsgálata, a szociális egymásra utalás jelzése stb.) (Herring 1993, 1996, 2003, Jaffe et al. 1995, Kramarae–Taylor 1993, Witmer–Katzman 1997 stb.); az online kommunikáció innovációinak nemekre jellemző megjelenésével, annak gyakoriságával és jelentéseivel, mint az emotikonok, rövidítések, elgépelések, összevonások, önkorrekciók stb. (Baron 2004, Squires 2005, Witmer–Katzman 1997).

Az álnevek használata a nemekhez kapcsolódó számítógépes kommunikáció vizsgálatában különösen a nemváltás esetében érdekes, hogy miért teszik, mit akarnak vele elérni, illetve elrejtteni. Az én korpuszomban ez nem volt vizsgálható. Az internet demokratizáló hatását sem lehetett ezen az anyagon bizonyítani, mert nem dialógusjellegű volt a korpusz, hanem monológikus. Az említett kutatások állítása szerint a nemekre jellemző offline kommunikációs sajátosságok megjelennek az online kommunikációban is. Squires (2005) szerint az innováció kérdése nem igazolható a kutatásokból, azaz hogy a férfiak vagy a nők lennének innovatívabbak a CMC-ben, bár az emotikonokkal kapcsolatban kimutatható volt a nők innovatívabb volta, a konvencionális elemeknél, melyeknek a hagyományos írásban már kialakult formái vannak, azonban hagyománykövetőbbnek bizonyultak.

A kutatás hipotézisei

A kutatás hipotézisei nagyban illeszkednek az iwiw adatlapján található nyelvi anyaghoz. Az iwiw adatlapján található kérdések tartalmazzák önreprezentációkat a „magamról” szóló részben, illetve a szabadidős tevékenységek megfogalmazásában. Az „ezt csinálom, mikor dolgozom” részben többnyire csak a munkahelyüket, foglalkozásukat írták le az adatközlők, így ez nem volt alkalmas arra, hogy önreprezentációként a foglalkozáson, munkahelyeken túl mást is eláruljon az adatközlőről. Ezt a részt csak a nyelvi jellegzetességek vizsgálatába vontam be. Az önreprezentációkhoz kapcsolódóan két problémát vizsgáltam. 1. Mennyire jellemzők az énbemutatók beszédtemáira a személyközi kommunikáció során feltárt sztereotipikusan a két nemhez kapcsolódó beszélgetési témák? Hipotézisem az volt, hogy nagy átfedést találok az énbemutatók és a nemekre jellemző beszédtemák között. 2. Az

önjellemzésekben megrajzolt homlokzatok tartalmaztak belső tulajdonságra vonatkozó jelzőket. Úgy gondoltam, hogy ezek a jellemzők nagy hasonlóságot mutatnak a sztereotipikus nőies és férfias tulajdonságokkal.

Az adatlap titulusra, rangra irányuló kérdése fogalmazta meg bennem azt a hipotézist, hogy a társadalmi háttérből, munkamegosztásokból, esélyegyenlőtlenségből következően a férfiak több címmel, ranggal rendelkeznek, mint a nők. Ezt is megvizsgáltam.

Az idegen nyelvekre vonatkozóan az adatlap által kínált hipotéziskialakítási lehetőség az volt, hogy a nők vagy a férfiak írják-e be több idegennyelv-tudást maguknak. Úgy véltem, hogy a nők jobban állnak idegennyelv-tanulás terén, mint a férfiak. Ezt a hipotézist a KSH szegedi lakosokra vonatkozó 2001-es adatai is alátámasztották. Az iwiw adatlapján található szövegekben elő-előfordultak idegen nyelvű részek, szavak, kifejezések is. Azt feltételeztem, hogy ilyen idegen elemet viszont a férfiak fognak többet használni szövegeikben, hogy kompetensebbnek, műveltebbnek tüntessék fel magukat.

Az adatlap rákérdezett a felhasználó háziállataira is. A férfiak feltételezett természettudományos irányultságából következően azt vártam, hogy ők pontosabban meg fogják nevezni háziállataikat, mint a nők, azaz a faj helyett gyakrabban írják fajtanevet, mint a nők.

A szövegek publikus természete nem korlátozott bizonyos felhasználókat abban, hogy nevükkel ellátott bemutatkozásaikba ne helyezzenek trágárnak minősíthető elemeket. A legtöbb kutatás szerint inkább a férfiakra jellemző ez a fajta nyelvhasználat, így én is úgy gondoltam, hogy az ő adatlapjaikon lehet találkozni inkább ilyen stílusú megnyilvánulással.

Az internet tipikus, íráshoz kötődő nyelvi jellegzetességei közül megvizsgáltam az írásjelek használatát, az írásjel-többszörözéseket, a betűhalmazást, az emotikonokat, a rövidítéseket, illetve az írásban is megjelenő habozási jelenségeket.

Az írásjelek használatánál azt feltételeztem, hogy a nők fognak több modalitást (kérdőjel, felkiáltójel) kifejező írásjelet használni, mert intonációjuk, mondanivalójuk affektív elemei ezt inkább hozzájuk asszociálják. Ezt vártam az írásjel-többszörözéseknél is.

Vizsgálatomban választ vártam arra, hogy a betűtöbbszörözések a nőkre vagy a férfiakra jellemzőbbek-e. Hasonlóan a modalitást kifejező írásjelek használatához, azt sejtettem, hogy ez is a nőkre lesz jellemzőbb.

Az emotikonokra vonatkozóan több kutatás igazolta, hogy ez a nőkre jellemző nyelvhasználati sajátosság a számítógépes kommunikációban. Én is ezt vártam.

A hezitálásokra vonatkozó szakirodalom egy része a hezitálásokat inkább a női beszédhez társítja (Gósy 2004, Jespersen 1990, Lakoff 1973) (más kutatás a férfiakra jellemzőbbnek

találta (Gocsál–Huszár 2006)), azonban írásbeli megjelenésére vonatkozóan nem olvastam kutatásokat. A sztereotípiákból adódóan én is a nőkre véltem jellemzőbbnek ezt a sajátosságot.

A hipotéziseim megfogalmazása után látható, hogy azt vártam, hogy a fenti nyelvi jellegzetességeknél a nők innovatívabbnak fognak bizonyulni a számítógépes nyelvhasználati sajátosságok terén, mint a férfiak.

A kutatás eredményeiről

Az önmegjelenítések

Először a személyközi kommunikáció során feltárt, dzsenderre jellemző beszéd témákat vizsgáltam a korpusz önbemutatói szövegeiben. Kiindulási hipotézisem az volt, hogy az önbemutatókban, az önreprezentációs szövegekben azokra a témákra bukkanok, amelyeket a dzsender-szakirodalom tipikusan nőies vagy férfias témáknak ír le. Olyan „férfias” témákat vártam, mint az autók, gépek, számítógépek, hatalom, pénz, politika, munka, sport megjelenése. „Nőies” témának vártam a környezetről szóló diskurzus megjelenését, mint a család, a gyereknevelés, a barátok, a házimunka, a főzés, takarítás témái vagy a külsődleges jegyek fontosságának előkerülését, mint a szépség, divat, testsúly, illetve az egészségi állapot említését stb. Az ismert sztereotipikus témákon túl egyes nem sztereotipikus témák megjelenését is szignifikánsan jellemzőnek találtam a férfiak és nők önjellemzéseiben. A férfiak tárgyorientáltságuk (autók, motorok, számítógép, internetezés) mellett ugyanúgy foglalkoznak külsejükkel, testsúlyukkal, mint amennyire ezt a nőknek tulajdonítják. Ezzel hozható összefüggésbe a sportolásuk hangsúlyozása is, amit eddig főképp csak az erő, mint maszkulin jellemzővel kapcsolatban tárgyaltak. Szorosan az előbbiekhöz tartozik az étellekről szólás, mint különös önreprezentáció. A testsúly, a külső, a sportolás, az evés és az alkoholfogyasztás említése a fogyasztói társadalom jellemző sajátosságai is egyben, melyek együtt mint elfogadott értékek jelennek meg a férfiak adatlapjain. Másrészt a férfiak bátrabban írnak vallásról is. E korpuszban rájuk volt jellemző az anyagi helyzet említése, amit a hatalom eszközához kötődő sztereotipikus megjelenésnek értékelek, ám Nagy (1980) kutatásában inkább a nők írtak anyagi természetű dolgokról. Az örökös munka, azaz hogy még szabadidejükben is dolgoznak, és az amiatti időhiány említése is szignifikánsan a férfiak jellemző önbemutatói stratégiája volt. A nők és férfiak munkafogalmának különbözőségét találtam ebben az elemben, azaz, hogy a férfiak bármit tesznek is szabadidejükben, nincs idejük pihenni vagy szabadidős tevékenységre. Ezzel szemben a nők házimunkájukat, a

gyereknevelést szabadidős tevékenységként írták le. A két munkafogalom a társadalomban nemenként sztereotipikusan és hagyományosan különböző jelentésmezővel rendelkezik tehát, amit felülírni a hagyományos szerepek elrendezettsége és társadalmi megbecsültsége miatt nálunk még nem sikerült.

A férfiak belső tulajdonságainak értékelésekor feltűnt, hogy a tipikus pozitív férfi tulajdonságokon túl (vidám, vicces, okos, ügyes, dolgos) számos esetben negatív, gyakran fenyegető arculatot is festettek maguknak: antiszociális, nyers, durva jelenségként láttatva magukat, illetve a vicc keretébe utalták a magukról szóló beszédet. A pozitív arculat látszatát keltő „fenomenális”, „tökéletes” és „szerény” jelzők, talán még az „okos” is, a viccelődés, tréfálkozás jelentéskörébe helyezték az interpretációt. A viccelődés összecseng azokkal a kutatásokkal, amelyek kiemelik, hogy a férfiak jobb viccmesélők (Lakoff-Bucholtz 2004, Tannen 1994 stb.), illetve hogy internetes kommunikációban is többen viccelődnek (Herring 1993). A hagyományos jellemzésre szolgáló melléknevek mellett (becsületos, tisztességes, céltudatos, nem beszédes, jó fej stb.) meg-megjelent a modern férfi képe is a családszerető, türelmes, toleráns, megértő, gyengéd, segítőkész jelzőkben is, de nem volt gyakran jellemző.

A nők önmegjelenítési diskurzusaikban a tipikusan nőknek tulajdonított témák (érzelmi viszony, házimunka) mellett szignifikánsan többen beszélnek a tanulásról, művelődésről, kreatív tevékenységekről, mint a férfiak. Belső tulajdonságaik leírásakor szívesen élnek a sztereotipikus jelzőkkel, mint a „kedves”, „aranyos”, „jó”, „nyitott”, „megértő”, ugyanakkor önjellemzéseikben megjelenik a szabad, önálló, talpraesett, kreatív modern nő képe is, és jellemzőbbnek találtam e modern nőt tükröző jelzők előfordulását a nőknél, mint a férfiak modern férfiképét tükröző jelzőinek gyakoriságát.

Titulusmegjelölések

A titulusok megadásánál az volt az előzetes hipotézisem, hogy a társadalmi esélyegyenlőtlenségek és a munkamegosztás alapján, valamint a nőkre jellemző üvegplafonhatás miatt a férfiak rendelkeznek több doktori, professzori stb. címmel, és nem a nők. A férfiak szignifikánsan többször írtak maguknak címet vagy rangot, azonban ezek sokszor nem valódi címet jelentettek, hanem kitalált jelzők voltak vagy gyakran magas státuszú (sokszor kitalált) foglalkozáshoz kötődőek, mint a miniszterelnök, univerzumirányító stb. Azt tapasztaltam, hogy az adatlapokon a férfiak ezt is gyakran a vicc dimenziójába utalták, mindazonáltal nem hagyható figyelmen kívül, hogy a témának szignifikánsan több

figyelmet szenteltek, mint a nők. Ez alapján úgy gondolom, hogy a férfiak cím- és rangérzékenyebbek, mint a nők.

Beszélt nyelvek – használt nyelvek

Az idegen nyelvek terén azt vártam, hogy az önbevallásoknál a nők többen fognak idegennyelv-tudást beírni magukról, amit a KSH 2001-es szegedi adatai is alátámasztanak, ám azt gondoltam, hogy használni a férfiak használnak több idegen elemet szövegeikben, ami által kompetensebbnek, műveltebbnek, tüntetik fel magukat. A korpuszból kiderült, hogy az idegen nyelvek bevallása és használata terén is magabiztosabbak a férfiak, illetve amennyiben ezzel nem rendelkeznek, hiányosságaik pótlására nem az elhallgatást választják, hanem ismét viccelődni kezdenek, távoli, egzotikus, Magyarországon valószínűen nem vagy csak kevesek által beszélt nyelveket írtak be maguknak, olyanokat mint zulu (23 férfi vallotta, hogy beszél) bengáli, bihari, butáni stb.). A nők mind idegennyelv-tudásukat, mind használatukat illetően is visszafogottabbak a férfiakhoz képest, ami azonban nem jelenti, hogy nyelvtudásuk kevésbé lenne versenyképes, mint a férfiaké.

Állatmegnevezések

Az állatokra való utalásnál azt feltételeztem, hogy a férfiak természettudományos irányultságúságából következően a faj mellett gyakrabban utalnak a fajtára, mint a nők. Ezt nem tudtam igazolni a vizsgálattal, annál is inkább, mert nem lehetett kideríteni, hogy a háziállatok közül hány lehet fajtatizta, illetve keverék. Az viszont kiderült az adatlapnak ebből a részéből, hogy a férfiak szignifikánsan gyakrabban asszociálnak emberre az állat szó kapcsán. Itt felsorolják a barátaikat, családtagjaikat, ismerőseiket, szomszédait. Ebből arra lehet következtetni, hogy az állat és az ember szó asszociációs mezeje közelebb esik náluk egymáshoz, mint a nőknél. Az adatlapnak e részében is kimutatható volt, hogy a férfiak szignifikánsan többször viccelődnek e téma kapcsán is, mint a nők.

A nők kapcsolatorientáltságával tudtam összefüggésbe hozni, hogy az állatmegnevezéseik során gyakrabban írták le állataik nevét, mint a férfiak. Ez kapcsolatban látszik állni azzal, hogy a személyközi és internetes kommunikáció során is a nők több egymásrataltságot fejeznek ki (Jaffe et al. 1995), mint a férfiak, azonban a kutatások nem szólnak arról, hogy ez az egymásra utalás milyen mértékben történik névvel együtt. Úgy vélem, hogy a nők névérzékenysége, azaz hogy a személyközi kommunikációban is többször szólítják meg beszédpartnerüket, mint a férfiak, további kutatásra érdemes téma.

A „vastag szavak” megjelenése

A trágár nyelvi elemek vizsgálatánál azt feltételeztem – amit több kutatás is alátámasztott – , hogy ezen a nyilvános adatlapon a férfiak helyeznek el több nyelvi durvaságot, és nem a nők. Ezt szignifikánsnak is találtam. Azonban nemcsak mennyiségi, hanem minőségi különbséget is lehetett igazolni az adatlapok alapján: a férfiak valamivel többféle verbális durvaságot használnak, mint a nők. Ez összecseng Jay (1992) kutatásával, aki nemcsak kvantitatív, hanem kvalitatív különbséget is kimutatott a férfiak és nők verbális agresszív elemeiben.

Írásjelek használata

Az írásjelek vizsgálatának elején azt feltételeztem, hogy – mivel a nők gondosabbak a konvencionális írás tekintetében, valamint hogy a férfiakénál szélesebb intonáció jellemzi őket a mindennapi beszédben – a nők több és többféle írásjelet használnak az adatlapokon, mint a férfiak. Különösen ezt gondoltam a kérdőjelek használatát illetően. A dzsenderkutatások a privát szférában azt igazolták, hogy a nők használnak több kérdést, és nem a férfiak, mellyel a kommunikáció fenntartását is segítik. Ezt internetes kommunikáció vizsgálatában is alátámasztották (Herring 1993). (Az iwiw önjellemzése a privát szférát érinti, azonban nyilvános közlésre szánt elem.) Az iwiwen használt írásjelek vizsgálatánál azt tapasztaltam, hogy a férfiak több kérdő intonációjú mondatot fogalmaztak meg adatlapjaikon, mint a nők. Ezek a kérdések főként belső monológjuk kifejeződései voltak, illetve az olvasóhoz való kiszólás, kapcsolatfelvétel beszédaktusai, amelyeket eddig a szakirodalom tipikusan női beszédjellelmzőként írt le. A számítógépes kommunikáció jellemző sajátosságaiban, mint a modalitást kifejező írásjelek gyakori alkalmazásában különösen a fiatal nők tűntek ki, csak úgy, mint az emotikonok használatában.

Betűhalmazások

A vizsgálatomban választ vártam arra, hogy az élőbeszédet asszociáló innovatív elem, a betűhalmazás a férfiakra vagy a nőkre jellemzőbb-e az adatlapokon. E korpuszban ugyan nem szignifikánsan, de a férfiak többször alkalmazták ezt, és nemcsak nyomatékosításra, hanem helyesírási bizonytalanság elfedésére, hangutánzó szavak eltúlzására vagy becenevük

angolosított leírására is. Ebben a férfiak bizonyultak innovatívabbnak, ha az eltérés nem is volt szignifikáns.

Rövidítések

A rövidítések megjelenését is megvizsgáltam az adatlapokon. Feltételezésem szerint a férfiak több rövidítést használnak írásaikban, mint a nők. Kevésbé precíznek, kevésbé aprólékosnak gondoljuk őket az írás terén, mint a nőket. A férfiak szignifikánsan többet rövidítettek írásaikban, mint a nők, viszont a számítógépes kommunikációban használt tipikus rövidítések terén nem ők voltak az innovatívabbnak, hanem a nők.

Hezitálások

A hezitálások írásbeli megjelenését a nőknél vártam jellemzőbbnek, amit több kutatásban is nekik tulajdonítottak (Jespersen 1990, Lakoff 1973, Gósy 2004). Azonban a hezitálások (hm, aa, nos stb.) írásbeli megjelenése valamivel a férfiakra volt jellemzőbb, mint a nőkre (vö. Gocsál–Huszár 2006), bár a különbség nem volt szignifikáns. Az élőbeszédet asszociáló elem az önreprezentáció egyik írásbeli eszköze lett, mellyel kifejezhetnek gondolatgazdagságot, bizonytalankodást vagy közvetlenséget, intimitást is.

Korcsoportos eredmények

Az önreprezentációkban a következő beszédtemákat találtam a független kétmintás T-próbával szignifikánsnak a két korcsoportban. A *14–25 éves* korcsoportra jellemzőbbnek bizonyult, hogy magukat gyakrabban jellemzik belső tulajdonságaikkal és olyan szabadidős tevékenységek által, mint a bulizás, a pihenés, az alvás, a zene szeretete; szabadidejüket a másik nemmel való foglalatossággal töltik, kedvenc ételeiket megemlítik, írnak jövőjükéről, vágyaikról, terveikről, arról, hogy szeretik a napfényt és a tengert, szeretnek vásárolni, többször utalnak magukra külsejük által, mint az idősebbek, és ők azok, akik a bemutatkozások előtt köszönnek az olvasónak. A *26–40 éves* korcsoportra szignifikánsan jellemzőbbnek találtam, hogy szabadidejüket családjukkal töltik, szabadidejükben házkörűli és házimunkát végeznek, olvasnak, szaunáznak, utaznak, vagy hogy önmagukat munkájuk, vallásuk által határozzák meg. Gyakrabban írnak adatlapszerűen életükről, és jobban foglalkoztatja őket az idő, mint a fiatalabbakat.

A korcsoportos eredmények azt mutatták, hogy az olyan nyelvhasználati jellemzők, amelyek tipikusan a számítógépes kommunikáció sajátjai, a *14–25 éves* korcsoportra sokkal

jellemzőbbek, mint a 26–40 éves adatközlőkre. Ilyenek voltak az írásjelhalmozások, az emotikonok, a rövidítések túlsúlya és a hezitálások írásban való megjelenítése. Ezek a jellemzők igyekeznek pótolni olyan kommunikációs deficiteket, amelyekkel nem minden esetben rendelkezik az egyébként multimediális internet. Az innovatív elemek használatában tehát egyértelműen megfogalmazható, hogy a fiatalabb generáció jár az élen. Ezenkívül az adatlapokból kiderült, hogy a fiatalabbak szignifikánsan jobban állnak az idegen nyelvek terén a bevallások és az alkalmazás alapján is, valamint a durva elemek használatában is szignifikánsan „vezetnek” az idősebb korosztály előtt. A 26–40 éves korosztály ez utóbbi, azaz a nyelvi durvaság tekintetében nyilvános helyen megfontoltabb, visszafogottabb, valamint az idősebb generációról tudható és feltételezhető, hogy az iskolai oktatásnak abban a szakaszában végzett a többség, mikor még nem fektettek ekkora hangsúlyt az idegennyelvtudásra.

A korpuszra érvényesnek tartom, hogy a nemre és korra vonatkozó szignifikanciavizsgálatok többségükben bizonyították a nyelvhasználati preferenciák meglétét mind a beszéd témákat, mind a számítógépes kommunikációs stílus előfordulását illetően. A nyelvhasználatban a dzsendermarkerek ismerete hozzásegít ahhoz, hogy adott környezetben a kommunikátor megfelelően tudja előhívni nyelvhasználati stratégiáit, hogy a helyzethez illő kompetens és tudatos nyelvhasználó magabiztosságával előnyére fordítsa ezen ismereteket.

Iskolai végzettség, párkapcsolati státusz

Meg kell még említeni a korpusz lehetőségéből következő, csak a korpuszra érvényes szignifikáns jelenségeket az iskolai végzettségre és a párkapcsolati státuszra vonatkozóan. Az általános és középiskolások, illetve azt végzettek önjellemzésükben szignifikánsan gyakrabban írtak családi, baráti kötődéseikről, arról, hogy szeretik az állatokat, hogy szabadidejüket bulizással, barátokkal töltik. Többet írtak kinézetükről, hogy szabadidejükben gyakran számítógépeznek vagy vásárolgatnak. Jellemző volt rájuk, hogy bemutatkozásukat köszönéssel kezdték, ami személyesebbé tette írásaikat, valamint a forma kötöttségét lazította az is, hogy ők több durva nyelvi elemet helyeztek el adatlapjaikon, mint a felsőoktatásba járók vagy azt végzettek. Ez utóbbiak gyakrabban írtak önjellemzésükben arról, hogy szívesen utaznak, tanulnak, olvasnak, vagy kreatív tevékenységgel foglalkoznak, illetve hogy szabadidejüket házi, házkörüli munkával vagy családjukkal töltik. A nagy nyelvek ismeretében szignifikánsan jobban állnak, mint az általános vagy középiskolába járók vagy azt végzettek. Az általános és középiskolások viszont szívesebben díszítik szövegeiket idegen

elemmel, mint a felsőoktatásba járók, de itt talán ez jobban a korral lehet összefüggésben, mint a végzettséggel. A durva nyelvi elemek tekintetében viszont igazolódott az a sztereotípiá, hogy az alacsonyabb végzettségűek szignifikánsan gyakrabban nyilvánulnak meg ilyen formában, mint a képzettebbek, legalábbis e nyilvános helyen.

Beszédtemát befolyásoló tényezőnek minősült a párkapcsolati státusz is. Az egyedülállók jellemzőbben írtak külső és belső tulajdonságaikról, arról, hogy szabadidejüket beszélgetéssel, barátaikkal, szórakozással, zenehallgatással, alvással, ismerkedéssel töltik, illetve gyakran emlegették kedvenc ételeiket is az adatlapokon. Az egyedülállókra jellemzőbbnek találtam az emotikonok szövegbe illesztését is, ami a pozitív arculatkeltés célját szolgálhatja. Párkapcsolatban élőkre volt jellemzőbb, hogy szabadidejüket családjukkal, házi, házkörűli munkával töltik.

Az értekezés újszerűsége és tudományos eredményei

Hasonló jellegű, szociolingvisztikai megközelítésű, reprezentativitásra törekvő internetes nyelvhasználati kutatást nem ismerek a hazai szakirodalomban. A reprezentatív korrelációs vizsgálatok alkalmasak arra, hogy feltárják a különböző társadalmi csoportok nyelvhasználati sajátosságait. Az önreprezentációkban a szignifikáns eredményekkel sikerült bizonyítanom, hogy a férfi-női homlokzatrajzokban a beszédtemákat illetően határozott különbségek vannak, melyek jó része alátámasztja a nemek beszédtemáihoz kapcsolódó sztereotípiákat, más része viszont kiterjeszti ezeket, túllépve a sztereotípiákon. Nem ismerek szakirodalmat, melyben a férfiak rang-, illetve a nők névérzékenységére vonatkozóan hasonló eredményekre jutottak volna. Főként a külföldi szakirodalomban olvastam arról, hogy a férfiak az internetes kommunikációban is gyakrabban éreznek kényszerítést a viccelődésre, amit egyébként a közvetlen kommunikációban is rájuk tartanak jellemzőnek. Az adatlapokon számos esetben előfordult, hogy tréfálkozni kezdtek, amivel egyúttal (időnként) önfeltárukozásukban rejtőzködést is kifejeztek (nyelvtudás, külső-belső tulajdonság stb.). Az internetes írássajátosságok terén főként a nők innovativitását tapasztaltam az internetes rövidítésekben az írásjel-többszörözésekben és az emotikonhasználatban. Nem szignifikánsan ugyan, de a férfiakra volt jellemzőbb a betűhalmozás.

További, nem meglepő eredménye a kutatásnak, hogy a CMC-ben a leginnovatívabbak a 14–25 éves, azaz a fiatalabb korosztály volt. Úgy tűnik, a számítógépes nyelvhasználati specifikumok kialakítását ők uralják, amellyel egyben a konvencionális írás gátjait is igyekeznek széttörni.

Az eredmények alapján megfogalmazhatom, hogy a differenciahipotézisnek megvan a létjogosultsága a nyelvhasználati kutatásokban továbbra is, amelynek eredményei alkalmazhatók a dzsenderkonstrukciós elemzésekben is.

Kiterjesztés, kitekintés

Az adatlapokon nem volt jellemző az egybeírások (külön álló szavak összetett szóban való leírása) nagy száma, amely inkább a spontaneitásból következik, illetve az sms-írás sajátja, ezért itt ezt nem tűnt célszerűnek vizsgálni. Egy szinkrón kommunikációt igénylő internetes reprezentatív korpusz összeállításával ezek is vizsgálhatóak, és kideríthető lenne, hogy ez az írássajátosság meghatározható-e dzsendermarkerként. A korpuszomban nem volt jellemző a nagy nyomtatott betűk használata sem, azonban ennek körültekintő elemzése megmutathatná, hogy a nagybetűs írásmód nemcsak „kiabálást” jelent, hanem egyéb funkciókat is jelezhet, mint pl. öröm, figyelmeztetés stb. Az elgépeléseket, illetve a szándékos elírásokat nehezen lehet egzaktan elkülöníteni, erre most nem tettem kísérletet, esetleg később, más kutatásban a kettő közti határt meg lehetne húzni, és a gyakorisági tendenciákkal, valamint a kontextus megfigyelésével körvonalazható, hogy melyek a szándékos elírások és melyek az elgépelések. További kutatásra érdemes része lehet egy hasonló vizsgálatnak az önreprezentációk vizsgálata egy dinamikus korpuszon. Érdekes lenne kideríteni, hogy milyen tényezők határozzák meg az aktuális arculat kialakítását, illetve mely elemek tekinthetők viszonylagosan állandó vagy ideiglenes faktornak a nemi önreprezentációkban. Érdemesnek tartom összevetni a dolgozatban talált jellemzőket egy kisvárosi, falusi populációra épülő kvótás adatgyűjtéssel is, illetve összehasonlítani adataimat a fővárosba bejelentkezett adatközlők önreprezentációival, vagy tovább menve, külföldi kapcsolathálózati honlapok bemutatkozó részeinek vizsgálatával. Feltételezem, hogy a bemutatkozásokban jelentős szerepe van a lakóhely szerinti szociológiai változónak is.

A tézisekhez felhasznált irodalom jegyzéke

- Baron, Naomi S. (2000) *Alphabet to Email: How Written English Evolved and Where It's Heading*. London; New York, Routledge.
- Baron, Naomi S. (2004) See you online: Gender issues in college student use of instant messaging *Journal of Language and Social Psychology* 23. 4. 397–423. <http://www.american.edu/tesol/Baron-SeeYouOnlineCorrected64.pdf>. letöltés: 2006. 10. 09.
- Baron, Naomi S. (2006) Adjusting the Volume: Technology and Multitasking in Discourse Control. In Katz, James E. (szerk.): *Mobile Communication and Social Change in a Global Context*. <http://www.american.edu/tesol/Baron-Final%20Version-Adjusting%20the%20Volume.pdf>.
- Baym, Nancy (1996) Agreements and disagreements in a computer-mediated discussion. *Research on Language and Social Interaction* 29. 4. 315–345.
- Bódi Zoltán (2004) *A világháló nyelve internetezők és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban*. Budapest, Gondolat.
- Butler, Judith (1999) *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York; London, Routledge. p.xxxiii, 221.
- Crystal, David (2001) *Language and the Internet*. Cambridge, UK; New York, Cambridge University Press.
- Érsok Nikoletta Ágnes (2003) Írva csevegés - virtuális írásbeliség. *Magyar Nyelvőr* 127. 1. 99–104.
- Érsok Nikoletta Ágnes (2006) Szóbeliség és/vagy írásbeliség. *Magyar Nyelvőr* 130. 2. 165–176. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1302/130202.pdf>. letöltés: 2006. 10. 21.
- Friedman, Asia (2006) Unintended consequences of the feminist sex/gender distinction. *Genders* 43. http://www.genders.org/g43/g43_friedman.html. letöltés: 2007. 01. 02.
- Gocsál Ákos – Huszár Ágnes (2006) A spontán beszéd és a hangos olvasás időszerkezetének összehasonlítása férfi és női beszélőknél. *Modern Nyelvoktatás* XII. 3-4. 37–47.
- Gósy Mária (szerk.) (2004) *Beszéd kutatás 2004: „Nyelvbotlás”-korpusz tanulmányok*. Bp: MTA Nyelvtudományi Intézet. <http://fonetika.nytud.hu/letolt/beszedkutatatas2004.pdf>.

- Hård af Segerstad, Ylva (2002) Use and adaptation of written language to the conditions of computer-mediated communication. http://www.ling.gu.se/~ylvah/dokument/concluding_chapter.pdf. letöltés ideje: 2006. 08. 09.
- Herring, Susan C. (1993) Gender and democracy in computer-mediated communication. *Electronic Journal of Communication*. 3. 2. <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/ejc.txt>. letöltés: 2006. 08. 10.
- Herring, Susan C. (1996) Computer-Mediated Communication: Linguistic, Social and Cross-Cultural Perspectives. Amsterdam ; Philadelphia, J. Benjamins. p.vi, 324.
- Herring, Susan C. (2003) Gender and Power in Online Communication. In Holmes, Janet – Meyerhoff, Miriam (szerk.): *The Handbook of Language and Gender*. Malden, MA: Blackwell. pp.202-228. <http://rkcsi.indiana.edu/archive/CSI/WP/WP01-05B.html>. letöltés: 2006. 10. 17.
- Herring, Susan C. – Paolillo, John C. (2006) Gender and genre variation in weblogs. *Journal of Sociolinguistics* 10. 4. 439–459. <http://www.blogninja.com/jslx.pdf>. <http://www.blogninja.com/jslx.pdf>. letöltés: 2006. 11. 20.
- Jaffe, J. M. – Lee, Y. – Huang, L. – Oshagan, H. (1995) Gender, pseudonyms, and CMC: Masking identities and baring souls. Elhangzott: The Annual Conference of the International Communication Association, Albuquerque, New Mexico, <http://research.haifa.ac.il/~jmjaffe/genderpseudocmc.html>. letöltés: 2006. 08. 10.
- Jay, Timothy (1992) Cursing in America: A Psycholinguistic Study of Dirty Language in the Courts, in the Movies, in the Schoolyards, and on the Streets. Philadelphia, J. Benjamins Pub. Co.
- Jespersen, Otto (1922) Language: its Nature, Development, and Origin. New York, H. Holt.
- Jespersen, Otto (1990) The woman. Language: its Nature, Development and Origin. In Cameron, Deborah (szerk.): *Feminist Critique of Language. A Reader*. London, New York, Routledge. 201–220.
- Kaplan, Nancy – Farrell, Eva (1994) Weavers of webs: A portrait of young women on the net. *The Arachnet Electronic Journal on Virtual Culture* 2. 3. <http://iat.ubalt.edu/kaplan/weavers/weavers.html>. letöltés: 2006. 10. 11.
- Kis Ádám (1997) A számítógép metakommunikációja. elhangzott: VII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus. <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/nyelvtud/szmtgps.hun>. letöltés ideje: 2006. 11. 23.
- Kramarae, Cheris – Taylor, H.Jeanie (1993) Women and Men on Electronic Networks: A Conversation or a Monologue? In H.J. Taylor – C. Kramarae – M. Ebben (szerk.): *Women,*

- Information Technology and Scholarship*. Center for Advanced Study, University of Illinois, Urbana- Champaign 52–61.
- Lakoff, Robin (1973) Language and woman's place. *Language in Society* 2. 45–79.
- Lakoff, Robin Tolmach – Bucholtz, Mary (2004) *Language and Woman's Place: Text and Commentaries*. New York; Oxford, Oxford University Press.
- Maltz, Daniel N. – Borker, Ruth A. (1982) A Cultural Approach to Male-Female Miscommunication. In Gumperz, John Joseph (szerk.): *Language and Social Identity*. Cambridge; New York, Cambridge University Press. 195–216. Megjelent még: Coates, J. *Language and Gender*. 417–434.
- Matheson, Kimberly (1991) Social cues in computer-mediated negotiations: Gender makes a difference. *Computers in Human Behavior* 7. 137–145.
- Reid, Elizabeth (1993) Electronic chat: Social issues on Internet Relay Chat. *Media Information. Australia* 67. 62–70.
- Rosenau, Heinz (2001) Die Interaktionswirklichkeit des IRC. *Networx*. Nr 18. <http://www.mediensprache.net/networx/networx-18.pdf>. letöltés: 2006. 11. 24.
- Sándor Klára (2002) A nyelvi arisztokratizmus alkonya. In Nyíri Kristóf (szerk.): *Mobilközösség – mobilmegismerés: Tanulmányok*. Bp., MTA Filozófiai Kutatóintézete. 67–78. http://21st.century.phil-inst.hu/2002_konf/hn3_kot/sk.pdf. letöltés: 2006. 10. 20.
- Savicki, Victor – Lingenfelter, Dawn – Kelley, Merle (1996) Gender language style and group composition in Internet discussion groups. *Journal of Computer-Mediated Communication [Online]* 2. 3. <http://ascusc.org/jcmc/vol2/issue3/savicki.html>. .
- Squires, Lauren M. (2005) What's the use of apostrophes? Gender difference and linguistic variation in instant messaging. Elhangzott: Internet Research 6.0: Generations, Oct. 6–9, Chicago, IL. <http://www.american.edu/tesol/CMCSquiresFinal.pdf>. letöltés: 2006. 10. 07.
- Tannen, Deborah (1986) *That's Not What I Meant!: How Conversational Style Makes or Breaks your Relations with Others*. London, Dent.
- Tannen, Deborah (1991) *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation*. New York, Ballantine Books.
- Tannen, Deborah (1994) *Talking from 9 to 5: How Women's and Men's Conversational Styles Affect Who Gets Heard, Who Gets Credit and What Gets Done at Work*. London, Virago.
- Wenz, Karin (1998) Formen der Mündlichkeit und Schriftlichkeit in digitalen Medien. *Linguistik online*. 1. <http://www.linguistik-online.de/wenz.htm>. letöltés: 2006. 09. 10.

Witmer, Diane F. – Katzman, Sandra Lee (1997) On-line smiles: Does gender make a difference in the use of graphic accents? *Journal of Computer-Mediated Communication* [Online] 2. 4. <http://ascusc.org/jcmc/vol2/issue4/witmer1.html>.

Az értekezés témájához kapcsolódó publikációk és előadások

Juhász Valéria (2007) Internet és dzsenderkutatás. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények Miskolci Egyetem* 2.

Juhász Valéria (2006) Tartalomelemzés és interdiszciplináris alkalmazott nyelvészet. In *A mondat: kaland*. JGYTFK 173–177.

Juhász Valéria (2007) Az identitás dzsenderkonstrukciós összetevői az iwiw adatlapján található énbemutatók alapján. In *A női/férfi identitás és tapasztalat. „Nyelv, ideológia, média 3” konferencia 2007 szeptember 7–8*. JATE Press. (megjelenés előtt).

Juhász Valéria (2007) Társadalmi nem és nyelvhasználat különbségei a háziállatok megnevezésében egy internetes honlap, az iwiw adatlapja alapján. *SZTE JGYPK Tudományos és Művészeti Konferencia Kari Konferencia 2007*. (megjelenés előtt).

Juhász Valéria (2007) Az iwiw szociolingvisztikai vizsgálata: a rövidítések tipologizálása, dzsenderrel, korral való összefüggéseinek bemutatása. *A XVII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus előadásainak válogatott gyűjteménye*. Siófok, Kodolányi János Főiskola (megjelenés előtt).

Konferencia előadások

2007. *Nyelv, Ideológia, Média 3*. A női/férfi identitás és tapasztalat: Az identitás dzsenderkonstrukciós összetevői az iwiw adatlapján található énbemutatók alapján.

2007. *SZTE JGYPK Tudományos és Művészeti Konferencia: Társadalmi nem és nyelvhasználat különbségei a háziállatok megnevezésében egy internetes honlap, az iwiw adatlapja alapján*.

2007. *MANYE XVII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus: Az iwiw szociolingvisztikai vizsgálata: a rövidítések tipologizálása, dzsenderrel, korral való összefüggéseinek bemutatása*.

Egyéb publikációk

Nyomtatásban megjelenő könyvek:

Juhász Valéria: Be the Best 1 – kiegészítő tananyag, angol munkafüzet a hazai tanterv tananyagainak, kulturális ismereteinek feldolgozása angolul. MOZAIK Kiadó – (megjelenés alatt)

Juhász Valéria: Be the Best 2 – MOZAIK (megjelenés alatt, kézirat leadva)

Juhász Valéria: Be the Best 3 – MOZAIK (megjelenés alatt, kézirat leadva)

Juhász Valéria: Be the Best 4 – MOZAIK – (megjelenés alatt, kézirat leadva)

Máté-Tóth András – Juhász Valéria (2007) Vallási közösségek az írott sajtóban. Kvantitatív és kvalitatív elemzések. SZTE, 2007.

Tanulmányok

Juhász Valéria (2006) A versmondás metodikájához I–II. Módszertani Közlemények 46. évf. 3. sz. 112–118; 46. évf. 4. sz. 168–172.

Juhász Valéria (2004) Ami az illetvét illeti. In Stílus és anyanyelv. Szerk. Galgóczi László – Vass László. Szeged, JGYF Kiadó. 55–75.

Juhász Valéria (2004) Alkalmazott nyelvészet a középfokú oktatásban. In Stílus és anyanyelv. Szerk. Galgóczi László – Vass László. Szeged, JGYTF Kiadó. 225–230.

Juhász Valéria (2003) Az iskola kimondhatatlansága. Magyaritanítás 2003/5. 7–8.

Juhász Valéria (1999) A helyesírás és Mohamed I–II. Csengőszó 1999. VII./3. 25-30, VII./4. 11–17.

Recenziók:

Juhász Valéria (2006) Poézis és piktúra. Vass László tanulmánykötete. Szeged 18. évf, 6. sz. június 18–21

Juhász Valéria (2003) Megtudtam, miért Beethovent. Csengőszó. XI./ 4.

Juhász Valéria (2001) Figyelmükbe ajánlom! Poór Zoltán: Nyelvpedagógiai technológia. Csengőszó. IX./ 4. szám, 2001. 28–30.

Juhász Valéria (2000) „Fogadjunk, hogy így helyes! – de hol nézzük meg?” Csengőszó VIII./
4. 2000. 27–29.

Konferencia előadások

2004. december – Study of Religion in Eastern and Central Europe (ISORECEA): Sects in
Press

2003. Balatonalmádi Pszicholingvisztikai Nyári Egyetem: Számítógépes nyelvtanítás,
nyelvtanulás

2002. április – XII. Magyar Alkalmazott nyelvészeti Konferencia: Alkalmazott nyelvészet a
középfokú oktatásban